

SUOMI ASUU YKSIN!

– STTK:n esityksiä yksinasuvia tukeviksi politiikkatoimiksi

Yksinasuva on henkilö, joka muodostaa yhden hengen kotitalouden. Hänellä voi olla parisuhde tai eri osoitteessa asuva lapsi. Suomessa on 1,3 miljoonaa tämän määritelmän täyttävää yksinasuvaa (Tilastokeskus 2022). Määrä on lähes kaksinkertaistunut runsaassa kolmessakymmenessä vuodessa. Asutokunnista lähes puolet (46 %) on yksinasuvia. Yksiasuvaksi siirrytään monista syistä, esimerkiksi eron, puolison kuoleman tai lasten poismuuton vuoksi. Yksinasuvat ovat siis moninainen ryhmä, jolla on yksi merkittävä yhdistävä tekijä – yksinasuminen.

Vaikka yksinasuvien määrä väestöstä on kasvanut nopeasti, ei yksinasuvien painoarvo yhteiskunnallisessa keskustelussa ole lisääntynyt. Hyvinvointiyhteiskuntaa kehitetään edelleen perheen ja parisuhteen näkökulmasta. Perheiden tuki, tulonsiirrot sekä palvelut ovat korostuneet myös kriisiaikoina. Yksinasuvat nähdään poikkeuksena normista. Tämä saattaa heikentää yhdenvertaista kohtelua. Moninaisuus myös tekee yksinasuvista näkymättömän ryhmän.

Yksinasuvien talouden ja hyvinvoinnin kohentaminen edellyttää kaikkien laajojen politiikkatoimien osalta tuekseen heidät huomioivaa vaikutusten kokonaistarkastelua.

Yksinasuminen vaikuttaa toimeentuloon

Yksinasumisella on laajoja vaikutuksia henkilön toimeentuloon ja hyvinvointiin. Yksinasuvien tulotaso on muuta väestöä matalampi ja he ovat yliedustettuna toimeentulotuen saajissa. Kolmanneksella heistä on kohonnut köyhyys- ja syrjäytymisriski. Iäkkäät ja nuoret sekä ilman asuntoa olleet muodostavat taloudellisesti haavoittuvimmat yksinasuvien ryhmät. Toisaalta kaikilla yksinasujilla ei ole toimeentulo-ongelmia. Yksinasuminen kertoo myös siitä, että henkilöllä on varaa asua yksin.

Yksinasuvia ei haasta vain tulojen pienuus, vaan elinkustannusten suuruus. Toimeentulo heikkenee lähes kaikilla henkilöillä heidän siirtyessään asumaan yksin. Pääasiallinen syy on sellaisten kulutuksen skaalaetujen puuttuminen, joista

yhdessä asuvat hyötyvät. Yksinasuvat ovat erityisen haavoittuvia esimerkiksi vakavan sairastumisen tai työttömyyden tilanteissa. Nämä tilanteet voivat romahduttaa etenkin työllisten tulotason.

Yksinasumisen yleistyessä ovat yksinasuvien toimeentulon kysymykset merkittävä tekijä yleisen eriarvoisuuskehityksen kannalta. (Erola & Kilpi-Jakonen 2022). Yksinasuvien tulotasoon vaikuttavat samat tekijät, jotka ovat ylipäänsä tuloerojen taustalla. STTK haluaa parantaa yksinasuvien toimeentuloa. Tuloeroja hillitsevät politiikkatoimet sekä verotuksen ja tulonsiirtojen tasa-puolisuus ovat tässä keskeisessä roolissa.

Suurin taloudellinen riski yksinasumisessa liittyy asumiskustannuksiin, koska asumiskulut ovat tuloihin suhteutettuna suuret. Yksinasuvat asuvat muuta väestöä ahtaammin, joten asumiskuluja ei ole helppo sopeuttaa tinkimällä asunnon koosta. Puolet yksinasuvista asuu vuokralla, koko väestöstä neljäsosa.

STTK:n esityksiä yksinasuvia tukeviksi politiikkatoimiksi

>> Sosiaaliturva ja palvelut

1. Yksinasuvat tulee huomioida kokonaisvaltaisesti osana sosiaaliturvauudistusta. Sosiaaliturva ei ole yksinasuville yhtä riittävä kuin parisuhteessa asuville. Erityisesti asumisen muutostilanteet tulisi huomioida paremmin.

2. Yksinasuvien palvelutarpeet tulisi nykyistä paremmin huomioida uusien hyvinvointialueiden- ja muiden julkisten palveluiden kehittämisessä. Erityisesti ikääntyvät yksinasuvat tarvitsevat muita useammin palveluita. Esimerkiksi kotipalvelun merkitys on heille suurempi kuin parisuhteessa eläville.

3. Yhteishuoltajuus tulee huomioida paremmin etuuksissa. Lasten vaikutus otetaan yleensä huomioon vain yhden huoltajan osalta. Yhteishuoltajuustilanteessa toisen huoltajan etuudet määräytyvät yksin asumisen perusteella, vaikka lapset asuisivat vuorotellen vanhempiensa luona.

>> Asuntopolitiikka

4. Asuntopolitiikka tulisi nostaa yhteiskuntapolitiikan keskiöön. Tavoitteeksi tulisi asettaa, että työssäkäyvä pieni- tai keskituloinen yksinasuva voi tulla työllään toimeen ilman riippuvuutta tulonsiirroista.

5. Asuntomarkkinoilla vallitse kysynnän ja tarjonnan epätasapaino, jota ei poisteta tuilla. Asumisen kustannusten kasvua tulee hillitä lisäämällä kohtuuhintaisen vuokra-asumisen tarjontaa erityisesti kasvukeskuksissa. Nykyinen liian kapea vuokra-asuntomarkkina heikentää esimerkiksi työn kohtaantoa. Pienten asuntojen määrän kasvattaminen parantaisi yksinasuvien taloudellista tilannetta.

>> Verotus

6. Suuri osa pienistä asunnoista on asuntosijoittajien omistuksessa, mikä nostaa asuntojen hintoja. Asuntosijoittajien verokohtelun kiristäminen vähentäisi todennäköisesti asuntosijoittamisen kannattavuutta, mutta toisaalta parantaisi yksinasuvien taloudellisia mahdollisuuksia omistusasumiseen.

7. Työasuntovähennys tulisi muuttaa yhdenvertaiseksi yksinasuville. Yksinasuva voi saada työasuntovähennystä vain siinä tapauksessa, että hänellä on kaksi työtä; toinen työntekopaikkakunnalla yli sadan kilometrin päässä kotipaikkakunnalta ja toinen kotipaikkakunnalla.

8. Siivouspalveluihin ja remontteihin myönnettävä verotuksen kotitalousvähennys on pariskunnille kaksinkertainen verrattuna yksinasuviin. Kotitalousvähennyksen kehittämistä kotitalouskohtaiseksi tulisi harkita.